

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора Буги Володимира Васильовича
на дисертацію Бабія Юрія Юрійовича «Організація муніципальної
влади в сучасній Україні: конституційно-правові та прикладні
питання», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження Ю.Ю. Бабія зумовлена низкою об'єктивних чинників теоретичного, нормативно-правового та практичного характеру, які в сукупності підтверджують своєчасність і необхідність обраного наукового пошуку.

Сучасний етап державотворення в Україні характеризується глибокими трансформаційними процесами у сфері організації публічної влади, зумовленими принципом деконцентрації державних владних повноважень, що вимагає всебічного конституювання та інституціоналізації місцевого самоврядування на засадах субсидіарності, гуманізму та верховенства права. Реформа децентралізації, спрямована на об'єднання територіальних громад та забезпечення їхньої спроможності самостійно вирішувати питання місцевого значення, суттєво змінила інституційний ландшафт муніципальної влади, проте водночас породила низку проблем, що залишаються поза належною увагою вітчизняної правової науки.

Особливої гостроти питанням організації муніципальної влади надає повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, яка істотно вплинула на функціонування територіальних громад, актуалізувавши проблематику взаємодії муніципальної влади з військовими адміністраціями, забезпечення фінансової спроможності громад в умовах воєнного стану та збереження демократичних засад місцевого самоврядування в кризових умовах. Євроінтеграційні прагнення держави водночас вимагають приведення вітчизняної моделі організації муніципальної влади у відповідність до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

Аналіз стану наукової розробленості проблематики дисертаційного дослідження засвідчує, що, попри значний теоретичний доробок вітчизняних та зарубіжних учених з окремих питань місцевого самоврядування, комплексного монографічного дослідження організації муніципальної влади в сучасній Україні як цілісного процесу, що враховує сучасні державотворчі реалії, європейську інтеграцію та виклики воєнного стану, у вітчизняній юридичній науці досі не здійснено. Це свідчить про наявність реальної прогалини в науці конституційного права, на заповнення якої спрямована рецензована дисертаційна робота.

Отже, тема дисертації Юрія Юрійовича Бабія є актуальною та своєчасною, що зумовлено триваючими реформаційними процесами у сфері місцевого самоврядування, потребами воєнного й післявоєнного державного будівництва та активним євроінтеграційним курсом України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 та 2025–2029 роки, а також пріоритетного напрямку наукових досліджень Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки.

Наукова новизна представлених результатів проведеного здобувачем дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини з організації публічної влади. Предметом дослідження є організація муніципальної влади в сучасній Україні. Метою роботи є обґрунтування основних концептуальних положень щодо організації муніципальної влади сучасної України як цілісного процесу.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці монографічним конституційно-правовим дослідженням, в якому здійснено комплексне обґрунтування концептуальних положень щодо організації муніципальної влади в сучасній Україні.

У дисертації висунуто низку положень, нових для теорії конституційного права. Заслуговують на підтримку виявлені та охарактеризовані основні ознаки муніципальної влади сучасної України (легітимність, детермінованість колективними потребами населення територіальної громади, спрямованість на реалізацію муніципального інтересу, наявність нормативно визначеної інституційної структури, відносна автономія), на основі яких сформульовано авторське визначення поняття муніципальної влади.

Видається доведеною доцільність виокремлення територіальної, інституційної та предметної (компетенційної) форм взаємодії муніципальної влади сучасної України з державною владою, що здійснюються у правовій та організаційно-правовій формах. Заслуговує на підтримку авторське положення про те, що в основі такої взаємодії лежить муніципальний інтерес, реалізація якого опосередковує взаємні відносини між органами муніципальної та державної влади.

Цінним науковим результатом є обґрунтування моделі організації муніципальної влади в сучасній Україні як системної моделі перехідного типу, що характеризується такими параметрами, як багатofакторність, цілеспрямованість, композиційність, комбінаторність, інгресивність, селективність та кореляційність. Заслуговує на підтримку також авторська концепція правової діагностики стану організації муніципальної влади як самостійного виду юридичної діяльності, спрямованої на виявлення відхилень від європейських стандартів місцевого самоврядування.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки і рекомендації є обґрунтованими. Обґрунтованість висновків підтверджується ґрунтовною джерельною базою дослідження, яка налічує 298 найменувань, включно з рішеннями Конституційного Суду України, актами національного законодавства та релевантними зарубіжними джерелами, що охоплюють досвід Іспанії, Франції, Німеччини, Литви, Польщі, США, Канади.

Належною є методологічна база дослідження. Методи дослідження обрано відповідно до мети та завдань дисертаційного дослідження. У роботі використано комплекс філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, зокрема: діалектичний підхід застосовано для розгляду муніципальної влади сучасної України в її розвитку (підрозділи 1.1–1.3, 2.2, 3.1); діяльнісний підхід – для розкриття взаємодії муніципальної та державної влади через соціально значущі дії суб'єктів (підрозділи 1.2, 1.3); системний та синергетичний підходи – для обґрунтування моделі організації муніципальної влади (підрозділи 1.2, 2.2); історико-правовий метод – для розгляду еволюції теоретичних конструкцій організації муніципальної влади (підрозділ 2.2); порівняльно-правовий метод – для аналізу зарубіжного досвіду організації муніципальної влади (підрозділи 1.3, 2.2); метод правового прогнозування – для обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства (підрозділ 3.2, висновки). Таке поєднання методів забезпечило системність і глибину дослідження проблематики організації муніципальної влади в сучасній Україні.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в наукових статтях, особливої уваги заслуговує стаття Ю.Ю. Бабія «Муніципальна влада сучасної України: конституційно-правові питання» (Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2023, вип. 2 (102), С. 13–24). Основні положення та висновки

дослідження апробовано на п'яти всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях у 2023–2025 роках, зокрема в Івано-Франківську, Лондоні, Бостоні та Полтаві. Публікації розміщені у відкритому доступі, що забезпечує їх доступність для наукової спільноти.

Оцінка оформлення дисертації та академічної доброчесності. Дисертація відповідає вимогам чинного Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. Оформлення дисертації здійснено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України. Дисертант вдало послуговується науковою термінологією, уникає двозначних формулювань, дотримується правил посилань на джерела. Академічного плагіату та інших порушень правил академічної доброчесності не виявлено.

Практичне значення дисертаційного дослідження. Практичне значення отриманих у дисертаційному дослідженні результатів є очевидним та багатоаспектним, підтверджується можливістю їх безпосереднього використання у різних сферах діяльності та полягає в можливості застосування його результатів: у науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень проблем організації муніципальної влади в сучасній Україні (акт впровадження Карпатського національного університету імені Василя Стефаника від 12.01.2026); в освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Конституційне право України», «Муніципальне право» (акт впровадження Карпатського національного університету імені Василя Стефаника від 12.01.2026); у правотворчій та правозастосовній сфері – для вдосконалення організації муніципальної влади та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні (акти впровадження Верховинської районної державної адміністрації від 16.12.2025).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Поряд із зазначеними позитивними моментами у рецензованому дослідженні, як і в будь-якій творчій праці, в роботі містяться деякі дискусійні положення та положення, які потребують уточнення, а отже загальна позитивна оцінка дисертації не виключає певних зауважень і побажань, які носять рекомендаційний характер і можуть бути використані автором у подальших наукових дослідженнях.

1. Потребує додаткового пояснення авторське положення про те, що інституційна структура муніципальної влади сучасної України є «незавершеною формою» та «перебуває в динамічному стані» (підрозділ 1.1). На нашу думку, виникає питання, які саме об'єктивні критерії дозволяють кваліфікувати інституційну структуру як завершену чи незавершену, а також на якому етапі реформи децентралізації, на думку дисертанта, можна буде констатувати завершення процесу її формування.

2. У дисертації дисертант обґрунтовано наводить аргументи на користь запровадження єдиного терміна «муніципалітет» замість наявних термінів «село», «селище», «місто», «об'єднана територіальна громада» (підрозділ 1.1). На нашу думку, доцільно було б також дослідити питання співвідношення запропонованого терміна з наявною системою адміністративно-територіального устрою України, закріпленою на конституційному рівні, та проаналізувати можливі правові наслідки відповідної термінологічної уніфікації для статусу районних і обласних рад.

3. Здобувач виокремлює сім загальних параметрів моделі організації муніципальної влади — багатофакторність, цілеспрямованість, композиційність, комбінаторність, інгресивність, селективність, кореляційність (підрозділ 2.2). На жаль, при цьому дисертант не наводить інструментарію для емпіричного вимірювання чи оцінювання ступеня прояву кожного з цих параметрів у конкретній територіальній громаді, що ускладнює

практичне застосування запропонованої моделі для порівняльного аналізу стану організації муніципальної влади в різних регіонах України.

4. Автор вперше визначає поняття правової діагностики стану організації муніципальної влади в сучасній Україні та її складові (підрозділ 3.1). На нашу думку, доцільно було б більш детально розкрити процедурні аспекти здійснення такої діагностики, зокрема періодичність її проведення, суб'єктів, уповноважених здійснювати діагностування на загальнодержавному та регіональному рівнях, а також правові наслідки оформлення результатів діагностики для подальшого реформування організації муніципальної влади.

5. З огляду на наявність у дисертації конкретних пропозицій щодо внесення змін до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (висновки, пункт 8), вбачається доцільним подати відповідні законопроектні пропозиції у вигляді окремого додатку до дисертаційної роботи. Таке структурне рішення сприяло б кращій наочності та систематизації авторських законодавчих ініціатив, полегшило б їх практичне використання суб'єктами правотворчої діяльності.

Проте вказані зауваження носять дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Бабія Юрія Юрійовича «Організація муніципальної влади в сучасній Україні: конституційно-правові та прикладні питання» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 08 квітня 2025 року № 426), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року

№ 44 (зі змінами і доповненнями від 03 травня 2024 року № 507) та наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), та є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретну наукову проблему, а її автор – Бабій Юрій Юрійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Національної поліції України
Донецького державного університету
внутрішніх справ**

Володимир БУГА